

Asia: VN/35022/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle takautuvasti maksettavaa sähköhyvitystä sekä sähkölaskujen maksuaikojen pidennystä koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi takautuvasti maksettavaa sähköhyvitystä sekä sähkölaskujen maksuaikojen pidennystä koskevaksi lainsäädännöksi

Lausuntopyyntönumeron diaarinumero VN/35022/2022

Ropo Capital Oy (jäljempänä myös ”Ropo”) kiittää mahdollisuudesta lausua TEM:n luonnostelemasta lakiesitysluonnoksesta. Ropo pitää esitysluonnoksen tarkoituksena hyvinä ja kannatettavina. Ehdotusluonnos on kuitenkin liian myöhään tehty ja hallituksen esityksen mukaan lainsäädännöllä on jo tehty lukuisia muita ja kattavia helpotuksia sähkökäyttäjien tukemiseksi.

Sähkölaskujen maksuaikaa koskevat ehdotukset

Maksuaikaa koskevat esityksen tavoitteet voidaan saavuttaa jo olemassa olevalla sääntelyllä. Sähköyhtiöt ovat tehneet jo viime talvesta alkaen merkittäviä joustoja eri maksujärjestelyin. Etenkin erääntyneiden laskujen osalta velkojalla (sähköyhtiöllä) ja sen toimeksisaajalla on jo nykysääntelyn mukaan velvollisuus suhtautua vastuullisesti maksujärjestelyihin eikä järjestelmällistä kieltäytymistä erilaisista vapaaehtoisista järjestelyistä ei voida pitää laskun saajan kannalta asianmukaisena. Vapaaehtoisia maksujärjestelyitä ovat muun muassa laskun saajan pyynnöstä tehtävä (ja nyt vielä lailla erikseen ehdotettava) maksuajan pidennys ja maksusuunnitelma. Jo nykysääntelyn perusteella sähköyhtiöt tekevät viikkotasolla tuhansia maksujärjestelyjä sekä erääntyville että erääntyneille laskuille.

Lisämaksuajan myöntäminen vain enintään 50%:lle laskupääomalle on tällä hetkellä sääntelyn kohteena oleville sähköyhtiöille teknisesti mahdotonta. Sähköyhtiöillä ei ole teknisiä valmiuksia tällaiselle laskun puolittamiselle. Haasteita voi ilmetä etenkin sähköyhtiöillä, jotka laskuttavat sähkön siirron ja myynnin samalla laskulla. Näin suuria teknisiä muutoksia varten olisi oltava riittävä, vähintään kuuden kuukauden pituinen siirtymäaika lain voimaantulosta lukien. Mikäli riittävää aikaa teknisille muutoksille ei varata, laki merkitsee, että sähköyhtiön on siirrettävä koko laskun pääoma myöhemmin maksettavaksi, mikäli loppukäyttäjä pyytää maksuaikaa puolikkaalle myyntilaskulleen. Tällöin taloudelliset vaikutukset sähköyhtiölle nousevat vähintään kaksinkertaisiksi verrattuna esityksessä arvioituihin. Tämä ajaa sähköyhtiöitä maksuvaikeuksiin, mikä ei voi olla lain tavoite. Teknisten haasteiden poistamiseksi lakiesitykseen on välttämätöntä täsmentää,

o Joko ensisijaisesti, että mikäli lain mukaista maksuaikaa pyytänyt laskun saaja ei maksa alkuperäiseen eräpäivään mennessä sitä osaa laskusta, jota pyyntö esitetyn lain mukaisesta lisämaksuajasta ei lainkaan koskenut, erääntyy koko laskusaatava (siirtämätön osa + siirretty osa) maksettavaksi. Tämä estää myös tilanteita, jossa laskun saajalla ei ollut aikomustakaan maksaa aiemmin eräännyvää puolikasta laskusta, vaan ainoastaan väärinkäyttää lain kaikille sallimaa lisämaksuaikaa; tai

o viimesijaisesti, että esityksessä tarkoitettu laskun maksuaika koskee puolikkaan laskun sijaan koko laskua. Tällaisen sääntelyvaihtoehdon kohdalla maksuaika on kuitenkin puolitettava ehdotetusta eli yritykselle enintään 60 tai kuluttajalle enintään 30 päivään.

Selvyden vuoksi esityksessä on täsmennettävä, että vaikka laskun saaja vapautuisikin esitysluonnoksen perusteella viivästyskoron maksuvelvollisuudesta ajalta, jolloin sille on myönnetty laissa tarkoitettua maksuajan pidennystä, sähköyhtiöllä tulee olla oikeus vaatia viivästyskorkoa takautuvasti, mikäli maksua ei maksetakaan sovitusti siirrettyyn eräpäivään mennessä. Muussa tapauksessa esitysluonnoksessa mainittu periaate ”sähköyhtiöt saavat saatavansa viiveellä” toteutuu puutteellisesti ja osa saatavasta jää saamatta.

Sääntelyn selkeyden vuoksi luonnoksessa ehdotetun lain mukainen maksuaikapyyntö tulee sitoa koskemaan vain erääntymättömän saatavan maksuaikaa. Mikäli maksuaikapyyntö voitaisiin esittää jälkikäteen eräänntyneinä perintään siirtyneiden laskujen osalta, tulisi esityksessä ottaa huomioon saatavien perinnästä annetun lain sekä muiden perintää koskevien lakien säännökset. Sähköyhtiöiden saatavat perustuvat usein jatkuvaan sopimussuhteeseen, jolloin samaan sopimukseen ja samaan sähkönkäyttöpaikkaan perustuvia laskusaatavia tulisi käsitellä yhdessä, yhtenä perintäasiana. Ehdotettava lisämaksuaika tulee sitoa koskemaan vain erääntymättömiä saatavia, sillä luonnosteltu sääntely ei ole yhteensopiva nykyisten perinnän säännösten kanssa ja siellä tehtäviin maksujärjestelyihin on jo olemassa toimivat säännökset.

Esitysluonnoksessa (s. 14) esitetty arvio, jonka mukaan ”ajallisessa suhteessa ja laskun määrän osalta rajattu ehdotus maksuaikojen pidentämisestä ohjaa asiakkaita käyttämään maksuaikaa vain

todelliseen tarpeeseen, jolloin kassavirtojen hallinta on ainakin jossain määrin ennakoitua,” ei näy ehdotetun lain säännöseloituksissa. On mahdollista, että loppukäyttäjät pyytävät maksuaikojen pidentämistä lain nojalla, vaikka lasku olisi pieni eikä todellista tarvetta maksuajalle olisi. Väärinkäytösten estämiseksi ja sääntelyn tarkoituksen toteutumiseksi mahdollisuus saada lisämaksuaikaa pitää sitoa minimirajaan eli esimerkiksi siihen, että myöhemmin maksettavaksi siirrettävän summan on oltava vähintään 100 euroa.

Esityksen vaikutustenarviointi sivuuttaa, että lisämaksuaika ei esityksen tarkoituksesta poiketen välttämättä tue loppukäyttäjien kykyä maksaa laskuja, saati vähennä ylivelkaantumista. Ehdotettu maksuvelvollisuuden siirtäminen vain siirtää ja kumuloi velkaongelmia myöhemmälle ajankohtaa. Esitys tulee monessa tilanteessa vain lykkäämään maksuongelmien ilmenemistä, kun loppukäyttäjille jo nykyisen sääntelyn perusteella myönnetty maksujärjestelyt eräänntyvät, ehdotetun lain perusteella annettava maksuaika on käytetty ja sähköyhtiö haluaa katkoa sähköntoimituksen loppukäyttäjän kasaantuneiden maksulaiminlyöntien vuoksi.

Sähköhyvitystä koskevat ehdotukset

On mahdollista, että yksittäisellä vähittäismyyjällä ei ole joka kerta sähkön sopimuksen tehneen loppukäyttäjän henkilötunnusta tiedossa tai tällä ei ole suomalaista henkilötunnusta. Ehdotetussa henkilötunnusrajuuksessa tunnistetaan, että esimerkiksi toiminimiyrittäjä voi olla tehnyt sähkösopimuksen henkilötunnukselleen. Ehdotusluonnos ei tunnista, että osalla avoimista yhtiöistä ja kommandiittiyhtiöistä sähkösopimus voi olla tehty vastuunalaisen yhtiömiehen hetulla, vaikka kysymys olisikin yhtiön yritystoiminnan käyttöpaikasta. Näin ollen esitys saattaa tukea myös huomattavaa määrää mikro- ja pk-yrityksiä.

On kyseenalaista, että hyvitetäväksi ehdotettava määrä määräytyisi osin tammikuun hinnan mukaan ja että hyvitys myönnettäisiin automaattisesti pörssisähkösopimuksellisille loppukäyttäjille. Sähkön hinta on nyt tammikuussa pudonnut huippulukemistaan ja esimerkiksi tällä viikolla 16.1.2023 vuorokauden korkein pörssisähkön tuntihinta oli 10,93snt/kWh.

Ropo pitää tärkeänä, että asetuksen (EU) 2022/1854 58 johdantokappaleen mukaisesti jäsenvaltioiden olisi erityisesti kohdennettava taloudellisia tukitoimenpiteitä heikossa asemassa oleviin kotitalouksiin ja yrityksiin, joihin energian jyrkkä hinnannousu vaikuttaa eniten. Lakiehdotusluonnos on tunnistanut, että sähköä käyttävät eniten kaikkein suurituloisimmat desiilit, mutta silti esitys tukee heitäkin. Miksi esitys ei kohdistu tukitoimia heikossa asemassa oleviin? Lisäksi esityksessä sähköhyvitystä ei katsota lainkaan veronalaiseksi tuloksi, vaan esitys merkitsee verovapaata varallisuudensirtoa myös suurituloisille. Epäkohtana on myös pidettävä, että esityksen mukaan yksinasuvien saama tuki jää suhteessa pienemmäksi kuin perheillä, vaikka yksinelävien kustannukset per henkilö ovat keskimäärin korkeammat.

On hyvä ja tarpeen, että esitysluonnos sisältää selventäviä esimerkkejä hyvityksen laskemisesta. Teknisenä huomautuksena mainittakoon, että ainakin esitysluonnoksen sivun 10, laskentaesimerkissä 1 oleva virhe ("90 euroa") pitäisi korjata ("100 euroa").

Ehdotetun 7 §:n mukaan "sähköyhtiön edellä 4 ja 5 §:n perusteella tekemiin maksatuspäätöksiin (--) saa hakea oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003). Päätökset voidaan oikaisuvaatimuksesta huolimatta panna täytäntöön heti." Esitysluonnoksen pykäläkohtaisten perustelujen mukaan ehdotetut toimet ovat luonteeltaan kiireellisiä, joten ne olisi voitava oikaisuvaatimuksesta huolimatta panna täytäntöön heti. Ropo katsoo, että lain 7 §:n säännöstä on välttämätöntä täsmentää siltä osin, koskeeko se vain 5 §:n tilannetta, jossa hyvitys tapahtuu sähköyhtiön konkurssin tai toiminnan lopettamisen vuoksi Energiavirastolta vai koskeeko se myös tilannetta, jossa sähköyhtiö tekee vähennyksen 4 §:n nojalla itse? Mikäli sähkölaskun saanut laskun saaja kiistää saatavan erääntymisen jälkeen maksuvelvollisuutensa väittäen, että hyvitys on laskettu velkojasähköyhtiössä virheellisesti, tulisi esityksen mukaan laskun saajan tehdä oikaisuvaatimus. Esitys ei ota kantaa, onko mahdolliset perintätoimet tällöin keskeytettävä, kuten saatavien perinnästä annettu laki edellyttää, vai tarkoittaako ehdotettu päätöksen täytäntöönpantavuus "heti", että perintää saa tällöin jatkaa kiistämisestä huolimatta? Sähkölaskujen täytäntöönpanokelpoisuus (ulosotossa) edellyttää tällä hetkellä erillisen täytäntöönpanoperusteen hakemista eikä sähkölaskusaatavia ole säädetty suoraan ulosottokelpoisiksi.

Laati

Arttu Rautiainen

Päälakimies

Ropo Capital Oy

Rautiainen Arttu
Ropo Capital Oy